

Lakivaliokunta

Helsinki 7.6.2021

Asia: HE 57/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Rikosseuraamuslaitoksesta sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi:

Rikosseuraamuslaitoksen tavoitteena olisi olla tulevaisuudessa valtakunnallisesti toimiva yhtenäisempi virasto. Aikaisemmin käytössä oli viisi Rikosseuraamusaluetta, mitkä vähennettiin myöhemmin kolmeen alueeseen yhdenmukaisen toiminnan parantamiseksi. Tälläkin hetkellä alueilla on paljon erilaisia käytäntöjä, mutta miten jatkossa pystytään turvaamaan yhtenäiset käytännöt, kun alalle tulee 11 Rikosseuraamuskeskusta.

Rikosseuraamuslaitoksen arviointia koskevassa selvityksessä myös todettiin, että hallinto sekä toimintatavat ovat liian erilaiset vankiloiden sekä alueiden kanssa. Johtajien määrän arvioidaan vähenevän uudistuksessa, mutta todellisuudessa määrään tulee pysymään samoissa lukemissa. Kun uudistuksen tavoitteena on vähentää ja selkiyttää hallinnon sekä johdon määrää, silloin kyllä henkilöstön lisäys pitää näkyä yksiköiden päivittäisessä tekemisessä kenttätasolla.

Esityksessä on neljä vastuualuetta, miksi turvallisuuden vastuualuetta ei ole esityksessä mukana. Viime vuosina yksiköissä sekä yksiköiden ulkopuolella on lisääntynyt räjähdysmäisesti järjestäytyneen rikollisryhmiin liittyvien vankien taholta uhkaaminen sekä myös fyysinen väkivalta henkilökuntaa sekä muita vankeja kohtaan.

Rikosseuraamuslaitoksessa tehtiin myös kaksi selvitystä turvallisuuteen alkuvuonna 2021. Jyri Paasonen teki selvityksen Rikosseuraamuslaitoksen turvallisuuden ja valvontatyön ulkoinen arviointi sekä Jari-Pekka Holopainen selvitys kyvystä vastata järjestäytyneen rikollisuuden aiheuttamiin haasteisiin. Selvityksissä nousi selkeästi esille oman turvallisuusalueen tarpeellisuudesta uudessa organisaatiossa omana vastuualueena. Kehitysehdotuksia oli useita kymmeniä sivuja, mikä kertoo heikentyneestä turvallisuustilanteesta tällä hetkellä.

Turvallisuustoiminta pitää saada ymmärrettyä laajasti Rikosseuraamuslaitoksen yksiköissä. Turvallisuustoiminnan tehtävät rajoittuvat ainoastaan tiettyjen työntekijöiden tehtäviin, siis tiedonhankinta, analyysi, tarkastustoiminta, vaativien tilanteiden hoitaminen, rikostorjunta sekä viranomaisyhteistyö on pelkästään tiettyjen työntekijöiden tehtävänä. Tämän takia tarvitsemme selkeän turvallisuuteen liittyvän oman vastuualueen, missä painotetaan juuri turvallisuustoimintaa sekä sen johtamista.

Esityksessä ehdotetaan jatkossa varmuusosastosijoituksen päättäisi pääjohtajan sijaan operatiivisen toiminnan vastuualueen johtaja. Tämänkaltaiset päätökset pitäisi kuulua ehdottomasti turvallisuuden vastuualueelle, missä on selkeästi paras tieto ja osaaminen vaarallisten vankien sijoittamisesta varmuusosastolle.

Eduskunnan oikeusasiamies on tarkastuksillaan ja kanteluratkaisuissaan myös esittänyt huolestuneisuutensa vankiloiden toiminnan yhdenmukaisuuden ja laintuntemuksen puutteista. Laillisuusvalvonnan osalta olisi syytä esittää, että ulkoiselle laillisuusvalvonnalle annettavien lausuntojen vastuita muutetaan myös. Jatkossa turvallisuustoimintaan liittyvät koko viraston lausunnot hoidetaan turvallisuuden tehtäväalueella, missä on selkeästi paras tieto, mitkä vaikutukset päätöksellä on koko viraston toimintaan sekä turvallisuuteen.

Hyvän hallinnon perusteena pitää olla aina, että valmistelusta, esittelystä sekä lausunnon antamisesta vastaa sellainen taho virastossa, joka tietää asiasta eniten. Yleensä AOA katsoo ratkaisuksi lausunnon, minkä saanut laillisuusvalvonnan puolelta. Välttämättä kaikki asiat eivät ole olleet laillisuusvalvonnan tiedossa, tämän takia päätöksellä voi olla erittäin haitallisia vaikutuksia myös perustoimintaan. Mielestäni Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehellä pitäisi olla päätöstä tehdessä, tiedossa asiaan liittyvät keskeiset asiat, mitkä vaikuttavat lopputulokseen.

Jatkossa myös Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen tulevaisuus pitää saada turvattua yhtä laadukkaalla tavalla. Koulutuskeskus kouluttaa laaja-alaisesti oman tutkinnon kautta vankeinhoidon palvelukseen. Rikosseuraamuskeskuksien perustaminen ei saa missään nimessä vaikuttaa nykyiseen vankilaverkoston, eikä myöskään tulevaisuudessa. Tarvitsemme laajan vankilaverkoston nyt ja tulevaisuudessa.

Antti Santamäki
Puheenjohtaja